

Forord

Spørreundersøkelser og alminnelige erfaringer viser at mange mennesker har svært vage forestillinger hvis de blir spurt om hva de forbinder med pinsehøytiden, og enda mer famler de hvis de skal si noe om Den hellige ånd. Det er forståelig at det er slik for mennesker som ikke har noe nært kontaktforhold til bibel, kirke og kristen tro.

Men også for mange som har et alminnelig positivt forhold til kirke og kristne miljøer, kan det falle vanskelig å si noe rimelig klart om disse tingene. Mannen Jesus fra Nasaret kjenner vi fra fortellingene om ham i evangeliene, og fra det som blir sagt om ham i resten av Det nye testamentet. Men skriftord og tale om en hellig Guds ånd blir straks mindre «håndfast», kanskje fjernt og abstrakt og vanskelig å sette ord på. For mange kan det bli stående som noe nokså utilgjengelig. Også for en god del mennesker som bekjenner sin kristne tro, kan det falle vanskelig å forklare, eventuelt forsvare, hva troen på Den hellige ånd egentlig handler om.

Dette studieopplegget for samtalegrupper er et forsøk på å komme alle de nevnte grupperingene i møte. Teksten tar ikke sikte på å være en teologisk avhandling, heller ikke en andaktsbok i snever forstand. Kanskje dekker beskrivelsen «teologisk folkeopplysning» noenlunde det som er hensikten med studieopplegget. Håpet er at mennesker med ulik bakgrunn og fra ulike aldersgrupper kan ha utbytte av å delta.

For mange er det innlærte skolesvaret at Den hellige ånd er den «tredje person i guddommen»: Faderen, Sønnen og Den hellige ånd. Men gir dette svaret egentlig noen mening som mennesker i sitt daglige liv kan få hjelp og veiledning av? Og gir det uten videre

noen nyttig innsikt i hva kristen tro er? Kan ikke dette svaret lett bli både fjernt og utydelig?

Skal vi med åpent sinn forsøke å finne ut noe om hva den kristne tro på Den hellige ånd innebærer, er det både naturlig og nødvendig å gå til Bibelen selv og se hva den sier om saken.

I samtalegrupper må alle ha med Bibelen. Det er også verdifullt om medlemmene har lest studieteksten før selve møtet.

1. møte

Tre guder – men likevel én?

Gud som vår Far, som Sønnen Jesus Kristus og som Den hellige ånd. Én Gud i tre personer, kan det gi noen mening? Det virker umiddelbart paradoksalt, rent forstandsmessig uhåndterlig og pedagogisk ganske utfordrende. Noen vil kanskje spørre: Er det nødvendig å gjøre det så vanskelig? Og spørsmålet melder seg unektelig om hvordan man skal formidle, undervise og forkynne ut fra det som gjerne blir kalt treenighetslæren. Vi kjenner jo også til at det første og gjerne avgjørende motargumentet mot kristen tro fra vanlige muslimer og fra islamske teologer, nettopp går på at kristendommen opererer med tre guder og dermed rokker ved hele kjernen i monoteistisk religion, troen på én gud. Gud kan bare være én.

Opp gjennom hundreårene er det tenkt og skrevet mye omkring dette teologiske temaet. Ikke sjelden har det fått ganske mye preg av spissfindige forsøk på å forklare denne merkelige matematikken: $1 + 1 + 1 = 1$. Andre ganger har man bare resignert og endt opp med at dette nå engang er kirkens lære, og så får det være sånn.

Det siste kan være fristende for noen hver, men virker også nok så lettvtint og unnvikende når mennesker tenker og stiller spørsmål om kristen tro.

Det som følger nedenfor, er ikke et hovmodig forsøk på å si noe mer riktig og fyllestgjørende enn alt som er skrevet før, men et forsøk på å dele tanker og synspunkt som kan bidra til en rimelig meningsfylt tilnærming til spørsmålet om den treenige Gud. I Bibelen finner vi ikke noen utformet «lære» om den treenige Gud, selve begrepet «treenighet» finnes heller ikke. Selve ordet og treenighetslæren oppsto i de første århundrene da kirken i ord og skrift skulle gi

mest mulig klargjørende uttrykk for hva innholdet i kristen tro var. Utfordringen kan da bli å si nettopp det utsigelige, formidle noe som ikke uten videre fanges opp av våre ord og tilvante begreper. Dogmene, læresetningene, blir *forsøk* på å formidle et dyptgående eksistensielt budskap. Ikke noe forstandig menneske vil hevde at de selv eller noen andre gjennom ord og begreper kan uttrykke og definere alle dybdene i Guds vesen. Etter kristen tro har Gud likevel på avgjørende måte gitt seg til kjenne, men han har også latt oss få ha undringens åpne og spørrende mulighet. Kanskje vi skal si takk og pris for det!

For å komme videre kan det være nyttig å si noe om ordet *person*.

Ordet har bakgrunn fra «persona» i eldre gresk. Det stammer fra teaterspråket og har i utgangspunktet betydningen «maske» og står for masker som skuespillerne hadde foran ansiktet, og som de byttet ut ettersom de framstilte forskjellige karakterer. Maskene viste hvem de framsto som, men skuespilleren var den samme. I vår tid har ordet *person* fått et innhold som peker mot et enkelt, frittstående individ, en selvstendig personlighet atskilt fra alle andre. Det var ikke grunnbetydningen og var heller ikke betydningen da ordet ble tatt inn i den teologiske sammenhengen vi behandler her. Utgangspunktet for bruken av ordet *person* gikk altså på hvordan skuespilleren framsto, hvordan han ga seg til kjenne, gjorde seg synlig for publikum.

Før vi gir flere kommentarer, gjør vi som vi har gjort foran. Vi henter fram noen ord og formuleringer fra Bibelen selv, som vi kan ha som basis og utgangspunkt når vi prøver å trenge inn i selve saksinnholdet bak det nokså teoretiske ordet *treenighetslære*. Somme av henvisningene er også brukt i noen avsnitt foran. Bibelsitatene dreier seg da her ikke bare om Den hellige ånd, men nettopp om *treenigheten*.

Joh 1,1–3:

I begynnelsen var Ordet. Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud. Alt er blitt til ved ham, uten ham er ikke noe blitt til.

Det greske ordet for Ordet er Logos. En annen oversettelse av Logos som dekker like godt, er «mening». Et ord er ikke bare noen lyder, lydene blir bare ord når de har et meningsinnhold. Da kan vi prøve å gjengi bibelverset på en noe annen måte: *Fra begynnelsen var der en mening. Meningen var hos Gud, meningen var Gud selv, dypest sett.* Når ordet Logos her er brukt om Jesus, vil det si at hos Jesus Kristus, som er Gud, finnes tilværelsens og livets meningsfylte sannhet.

Joh 1,18:

Ingen har noen gang sett Gud, men den enbårne, som er Gud, og som er i Fars favn, han har vist oss hvem han er.

Joh 14,16–17:

Jeg vil be min Far, og han skal gi dere en annen talsmann, som skal være hos dere for alltid: sannhetens Ånd, som verden ikke kan ta imot. For verden ser ham ikke og kjenner ham ikke. Men dere kjenner ham, for han blir hos dere og skal være i dere.

2 Kor 13,13:

Vår Herre Jesu Kristi nåde, Guds kjærlighet og Den hellige ånds samfunn være med dere alle!

Den hellige ånds enhet med Gud (Far) og med Jesus**Joh 14,26:**

Men Talsmannen, Den hellige ånd, som Far skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere.

Joh 16,7–14:

Vers 7 lyder slik:

Det er det beste for dere at jeg går bort. For dersom jeg ikke går bort, kommer ikke Talsmannen til dere. Men går jeg bort, kan jeg sende ham til dere.

Vers 12–13:

Ennå har jeg mye å si dere, men dere kan ikke bære det nå. Men når sannhetens Ånd kommer, skal han veilede dere til hele sannheten.

1 Kor 2,9–10 (og 11–13):

*Det som intet øye så og intet øre hørte,
det som ikke kom opp
i noe menneskehjerte,
det som Gud har gjort ferdig
for dem som elsker ham,
det har Gud åpenbart for oss ved sin Ånd.
For Ånden utforsker alle ting,
også dybdene i Gud.*

1 Kor 12,1–11:

Vers 11 lyder slik:

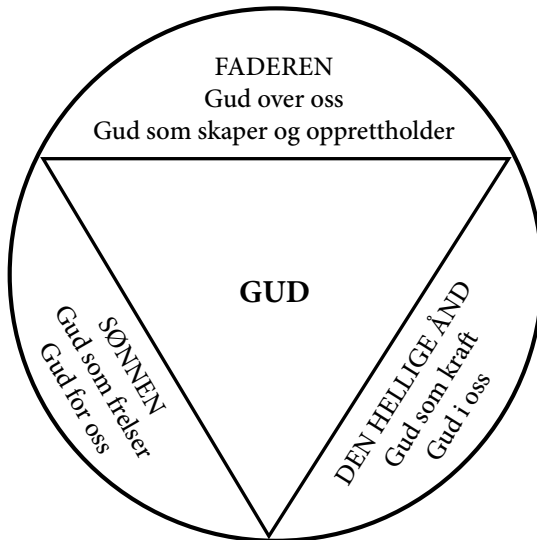
Alt dette gjør den ene og samme Ånd, som deler ut sine gaver til hver enkelt slik han vil.

Ser vi etter de lange linjene, er *enheten* i guddommen helt sentral. Ånden er til stede helt fra skapelsen, Jesus sier at han er før Abraham var, og han sier at han har del i Guds herlighet helt fra før verdens grunnvoll ble lagt. Alle stedene som framhever at Jesus er ett med Gud, understreker det helt sentrale og avgjørende i kristen tro: at Gud steg inn i verden som et menneske, det som på teologispråket kalles inkarnasjonsunderet (inkarnasjon: å ta på seg kjøtt, å bli fysisk til stede). Alle stedene med uttrykket Guds Ånd, Herrens Ånd, min Ånd framhever Åndens enhet med Gud. Jesus identifiserer seg

med Talsmannen, Den hellige ånd, og kommer som ham tilbake til disiplene. Jesus skal opplyse, lære og veilede videre gjennom Den hellige ånd. Det helt sentrale er at Den hellige ånd skal vise hvem Jesus var, og hvem han *er*.

Slik vi er vant med å bruke ordet *person* i dag, kan person like gjerne stenge for som opplyse noe om den Gud som Bibelens ord åpenbarer for oss. Det kan dekke bedre å si at det dreier seg om tre ulike måter å gi seg til kjenne på, stige fram på. De «representerer» Gud, Gud er fullt ut til stede i alle tre. Gud gjør seg synlig – i skaperverket, i frelsesgjerningen og i den enkelte kristnes og kirkens liv. Summen av de tre gir et uhyre nyansert og fulltonende gudsbilde. Vi står overfor en annen matematikk: $1 + 1 + 1 =$ helhet, enhet.

Skjematiske framstillinger kan ofte ha sine begrensninger, men figuren nedenfor kan kanskje hjelpe til en viss refleksjon.

Til samtale

1. Det er sagt at Den hellige ånd er limet i den kristne trosbekjennelsen. Hva kan være ment med det?
2. Gir det mening å *be* til Den hellige ånd?
3. Prøv tanken om at en av de tre «personene» i Gud (jf. de tre artiklene) ble tatt bort. Hva ville resultatet da bli?
4. Kan rendyrking av en av de tre måtene Gud trer fram på, føre til en skjev utvikling av hele kristendomsforståelsen?
5. Er det mulig å peke på et absolutt sentrum i den kristne tro?